

EĞİTİMDE YENİ YÖNELİMLER VE ÖĞRETMENLERİN KALİTELİ EĞİTİMDEN BEKLENTİLERİ*

Yrd. Doç. Dr. Sadık TÜRKOĞLU**

Arş. Gör. Ebubekir BOZAVLI**

Yrd. Doç Dr. Fatma YÜCEL***

Doç. Dr. Muhsine BÖREKÇİ****

Prof. Dr. Mehmet BAŞTÜRK**

ÖZET

21. yy teknoloji çağında insanoğlu eğitime her zamankinden daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Şüphesiz bu ihtiyaç eğitim sistemi içerisinde öğretmenin görev ve sorumluluklarını da artırmaktadır.

Bu çalışmada Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerin kaliteli eğitimden beklentilerinin saptanması amaçlanmaktadır. Öğretmenlerin anlayışlarının çağdaş eğitim anlayışlarıyla ne ölçüde örtüştüğü tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı değişik okullarda görev yapan öğretmenlere açık uçlu sorular sorularak bir anket uygulanmış ve bu anket sonucu elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analiziyle çözümlenmiştir.

Öğretmenler kaliteli eğitimin en önemli unsurunun bilgi üreten ve açık fikirli gençler yetiştirmek olduğunu vurgulamışlardır. Araştırmamız kaliteli eğitimci nasıl olmalıdır sorusunu yanıtız bırakan öğretmenlerin bazı çağdaş yaklaşımlar sergilediklerini fakat bir sistem anlayışı oluşturamadıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Eğitim, yaklaşım, kalite, öğretmen, öğrenme*

* Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Fonunun desteklediği "Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Okullarda Görev Yapan Deneyimli Öğretmenler İle Öğretmen Adaylarının Dili Kullanıma Becerileri Bakımından Karşılaştırılması" Konulu proje kapsamında yapılmıştır.

** Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

*** Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

**** Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

ABSTRACT

In the 21st century of technology, man needs education more than ever, which certainly increases the responsibilities and duties of the teacher in education system.

In this study, we aim to assess the expectations of the teachers working in the schools of National Education Directorates from the quality education. We have tried to determine to which point teachers' understandings overlap the education understandings. In this respect, we have given a questionnaire with open end questions to the teachers working in these schools and analyzed the results of the questionnaire with descriptive analysis and content analysis among the quality research methods.

The teachers have emphasized that the most important factor of quality education is to train the students open minded and productive. Our research has shown that the teachers with no response to our question how a qualified educator should be, have exhibited some modern approaches but have not yet composed a system understanding.

Key words: *Education, approach, quality, teacher, learning*

0. GİRİŞ

Dünyanın, ülkemizin ve insanlığın geleceğinin eğitimin niteliğine bağlı olduğu artık herkesin kabul ettiği bir gerçektir. Eğitimdeki arayışlar, daha kısa sürede daha yararlı ve etkili eğitimi gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu arayışlar, bilginin ve eğitim kavramının yeniden sorgulandığı; öğrenme/öğretme teknik ve yöntemlerinin gözden geçirildiği, eğitmenlerin ve eğitilenlerin rollerinin yeniden tespit edildiği yeni bir sistem anlayışını gerektirmiştir. Bu sistem anlayışı büyük ölçüde bilgi ve iletişim teknolojilerine dayanmakla beraber öğretmenin rolünün azalmadığını, aksine daha da arttığını ortaya koymuştur.

“Öğretmenlik mesleği, öğretmenin önemi, öğretmen yetiştirme ve öğretmenlerin rolleri hemen tüm toplumlarda güncelliğini koruyan konu ve kavramlardır. Son on yılda ABD başta olmak üzere pek çok gelişmiş ülke, eğitim sistemlerini ve bu sistem içinde öğretmenlik ve öğretmen yetiştirme konusunu gündemlerinde ön sıralara çıkarmışlardır. Bu gündem değişikliğinin temel gerekçesi

21. yüzyılda eğitimin ve öğretmenliğin toplum yaşamı üzerindeki etkisinin giderek artma beklentisidir”¹.

Ancak öğretmenin eğitim sürecindeki rolü köklü değişikliklere uğramıştır. Öğretmen, eğitimi yeni eğitimin gerektirdiği öğretmen niteliklerine göre yeniden yapılandırılırken, sistemdeki öğretmenlerin de kendilerini bu doğrultuda geliştirmelerine ortam yaratmak, onların kendilerini sorgulamalarını sağlamak, bir bakıma hizmet içinde bir gelişim süreci yaratmak önemlidir. Eğitimde toplam kalite çalışmalarının amaçlarından biri de bu gelişimi hızlandırmaktır. Çünkü öğretmenlerin paylaşmadıkları, benimsemedikleri kalite çalışmalarının başarıya ulaşması mümkün değildir ².

Eğitimdeki gelişmeler, yöntemde, eğitim ortamında ve kullanılan teknolojiye büyük değişiklikler yaratmıştır. Ancak öğretmenin eğitim sisteminin “en kritik ögesi” olması durumu değişmemiştir. Bunun nedeni de sistemin başarısının büyük ölçüde hâlâ öğretmene bağlı olmasıdır. “Bir eğitim sisteminin başarısı o sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer personelin niteliklerine bağlıdır. Hiçbir model, o modeli işletecek personelin niteliğinin üzerinde hizmet üretemez. Bu nedenle “Bir okul ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir” denilebilir”³.

Pek çok eğitim bilimciye göre eğitim sisteminin temel ögesi niteliğindeki öğretmenlerin eğitimde kalite kavramını algılama biçimleri oluşturacakları kalitenin de belirleyicisi durumundadır. Bu nedenle bu çalışmada öğretmenlerin eğitimde kalite kavramına yönelik bazı düşüncelerinin saptanması amaçlanmaktadır. Çünkü onların beklentilerinin, amaçlarının, hedeflerinin kurumun oluşturduğu vizyon ve misyonla örtüşmesi kalite çalışmalarının başarıya ulaşması bakımından son derece önemlidir.

Bu çalışmada Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerin eğitimden beklentilerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Buradan hareketle öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde dikkate alınması gereken

¹ Atanur Baskan, G., Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Yetiştirmede Yeniden Yapılanma, Ankara, MEB Yayınları, 2001

² Mehmet Baştürk ve Fatma Yücel, “Eğitimde Yeni Yönelimler ve Öğretmen Adaylarının Kaliteli Eğitimden Beklentileri”. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi, 15-16 Ekim 2003, Belek / Antalya, 2003

³ Baskan, G. Aynı Eser, s. 13

noktaların saptanmasına ve hizmet veren öğretmenlerin eğitim anlayışlarının çağdaş eğitim anlayışıyla örtüşme derecelerinin tespit edilmesine çalışılmıştır.

Son yıllarda eğitim kurumlarının kalite kontrolü yapılmakta, eğitim süreçleri, programlar ve eğitim ile ilgili diğer unsurlar belirlenmiş ölçütlere göre yeniden gözden geçirilmektedir. Bu çalışmanın verileri Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bazı okullarda görev yapan öğretmenlere uygulanan açık uçlu sorular içeren anketlerden elde edilmiştir. Bu anketlerde öğretmenlere eğitimde kalite ile ilgili olarak açık uçlu üç soru yöneltilmiştir. İlk olarak, öğretmenlerin kalite kavramı ile ilgili düşüncelerini almak için “Eğitimde kaliteden ne anlıyorsunuz?” sorusu yer almaktadır. İkincisinde “Kaliteli eğitimin ve eğitimcinin amacı ne olmalıdır?”, üçüncüsünde ise “Kaliteli eğitim ve eğitimci nasıl olmalıdır?” konusunda öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Anketler rasgele seçilen beş okulda yetmiş dokuz öğretmen tarafından cevaplandırılmıştır. Veriler anketlerde öğretmenlerin en fazla yer verdikleri ortak görüş ve düşüncelerden oluşmaktadır. Verilerin çözümlenmesinde ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırmada elde edilen verilerin analizi için iki genel yöntem önerilmektedir.¹ Bunlardan ilki betimsel, ikincisi ise içerik analizidir. Betimsel analiz, derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin işlenmesinde kullanılırken, içerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirmektedir. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla farkında olunamayan kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilmektedir.² Söz konusu araştırma yönteminde sayısal değerler çok ön planda olamayacağından yüzdeler vermekten özellikle kaçınılmıştır. Öğretmenlere uygulanan anketlerdeki açık uçlu üç soruya verilen yanıtlardan elde edilen bulgular betimsel analiz ve içerik analizi yapılarak kalite çalışmalarında standart olarak oluşturulan eğitimin yeni değerleriyle karşılaştırılmıştır.

¹ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000, s.56

² Ali Yıldırım, Hasan Şimşek. Aynı Eser, s.162

1. Öğretmenlere Göre Eğitimde “Kalite” Kavramı

Öğretmenler “eğitimde kalite” kavramını, “öğretmen-veli-öğrenci iletişiminin iyi olması”, “bütün imkanların sağlandığı okul ortamı”, “bilgi üreten ve açık fikirli gençler yetiştirme” gibi kavramlarla açıklamaktadırlar. Özellikle en son dile getirilen “bilgi üreten ve açık fikirli gençler yetiştirme” kavramı kaliteli eğitimin en önemli unsuru olarak gösterilmiştir.

Çağdaş eğitimde kaliteyi gösteren değerler	Öğretmenlerin ifade ettikleri değerler
1. Ekip Çalışması	-
2. Yazılı ve Sözlü İletişim Becerileri	Öğretmen-veli-öğrenci iletişiminin iyi olması
3. Liderlik	Öğrenci yeteneklerini ortaya çıkaran ve buna göre yönlendiren
4. Öğrenci Odaklılık	-
5. Alan Bilgisi	-
6. Öğrenme	Etkili öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerinin kullanılması
7. Öğrenmeyi Öğrenmek	-
8. Sinerji	-
9. Paylaşıcılık	-
10. Şartnamelere Uygunluk	Müfredat Programlarının uygunluğu ve amacına ulaşması
11. Düşünmeyi Öğrenme ve problem çözme	Bilgi üreten ve açık fikirli gençler yetiştirme
	Öğrencide bilgiyi davranışa dönüştürme
	Bütün imkanların sağlandığı okul ortamı

Tabloda öğretmenlerin kalite kavramından anladıkları ile çağdaş eğitimde kalitenin standartlarını gösteren değerler karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Özden¹, tabloda yer alan çağdaş eğitimde kaliteyi gösteren değerleri “Eğitimde Yeni Değerler” adlı eserinde bu şekilde sınıflandırmaktadır. Tabloda da görüldüğü gibi Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan öğretmenler standart değerlere karşılık gelebilecek görüşler ileri sürmektedirler. Bu da kaliteli eğitimin değerleriyle öğretmenlerin kaliteli eğitimden anladıklarının büyük oranda örtüştüğünü göstermektedir.

Bu bağlamda Özden’in² oluşturduğu kaliteli eğitimin standart değerleri içerisinde yer alan “yazılı ve sözlü iletişim becerileri” “öğretmen-veli-öğrenci

¹ Yüksel Özden, Eğitimde Yeni Değerler, Ankara, Pegem A Yayınları, 2000, s. 15-40

² Özden, Aynı Eser

iletişiminin iyi olması” ile, “liderlik” “öğrenci yeteneklerini ortaya çıkarma ve buna göre yönlendirme” ile, “öğrenme” “etkili öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerinin kullanılması” ile, “şartnamelere uygunluk” “müfredat programlarının uygunluğu ve amacına ulaşması” ile, “düşünmeyi öğrenme ve problem çözme” “bilgi üreten ve açık fikirli gençler yetiştirme” kavramlarıyla örtüşmektedir.

Bununla birlikte içerik analizi yapıldığında öğretmenlerin kaliteli eğitim ile ilgili ileri sürdükleri bazı kavramların standart kavramlarla tam olarak örtüşmediğini görmek olasıdır. Sözgelimi standart değerlerden olan şartnamelere uygunluk anlayışı öğretmenlerin bildirmiş olduğu “Müfredat Programlarının uygunluğu ve amacına ulaşması” anlayışı ile tam uyuşmamaktadır. Zira standart değerlere göre “şartnamelere uygunluk”tan anlaşılması gereken her eğitim ortamının oluşturmayı amaçladığı kurum kültürünün gereklerinin yerine getirilmesi anlaşılırken, öğretmenlerin ileri sürmüş oldukları görüş derslerin işlenişi ve kendilerine verilen ders müfredatının okutulması anlamına gelmektedir.

Standart değerler ile öğretmenlerin görüşlerinde örtüşmeler bulunmasına rağmen öğretmenlerin standart değerler arasında gösterilen bazı kavramları hiç kullanmadıkları da görülmüştür. Öğretmenlerin hiç değinmediği bu kavramlar arasında “ekip çalışması”, “öğrenci odaklılık”, “alan bilgisi”, “öğrenmeyi öğrenmek”, “sinerji ve paylaşımcılık” gibi çağdaş eğitimin önemli unsurları yer almaktadır.

Öğretmenlerin “alan bilgisi” yeterliğine değinmemiş olmaları bu konuda kendilerini yeterli gördükleri ve öğretmenliğin olmazsa olmaz şartlarından olduğunu düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Alan bilgisinden anlaşılan “öğreteceği konuyu bilmek” düzeyi olduğu –yapılan yüz yüze görüşmelerle- saptanmıştır. Oysa öğretmenin alan bilgisi yeterlikleri kapsamında “belirli alanlarda uzmanlaşma” ve “alanla ilgili bilgiler üretme” düzeyi de öngörülmektedir ¹.

“Öğrenci odaklılık” kavramının kullanılması da, bilindiği gibi, eğitim etkinliğinin dayandığı felsefenin değişip değişmediğini göstermesi bakımından önemlidir. İdealist eğitim felsefesi bireyi değil, müfredatı dolayısıyla toplumu odak kabul eden eğitim anlayışıdır. Buna karşın kılışal (pragmatik) felsefenin ortaya çıkardığı ilerlemeci veya yeniden oluşturmacıliğin dayanak noktası olduğu eğitim anlayışında ise öğrenci odak olarak kabul edilmektedir. Öğretmenlerin alan bilgilerinden ve öğrenci odaklılıktan söz etmemeleri hâlâ idealist anlayışla eğitim

¹ Baksan, Aynı Eser, s.16

etkinliğinde buldukları şekilde yorumlanabilir. “Sinerji ve paylaşımcılık” da öğrenci odaklı eğitim yaklaşımının bir sonucu olduğu için öğretmenler tarafından değinilmeyen bir kavramdır.

Öğretmenlerin ekip çalışması kavramına hiç yer vermemeleri oldukça çarpıcıdır. Zira Milli Eğitim Bakanlığı bünyesine bağlı kurumlarda öğrencilerin durumlarını, eğitimin gidişatını belirlemek amacıyla düzenli olarak zümre toplantıları yapıldığı bilinmektedir.¹

Öğretmenlerin hiç değinmedikleri “öğrenmeyi öğrenme” kavramı ise yeni eğitimde öğretim etkinliğinin yerini almış durumdadır ve öğretmene rehberlik rolü yüklemektedir. Ancak öğrenci odaklılıktan bahsetmeyen öğretmenin öğrenmeyi öğrenme kavramından bahsetmemesi doğal karşılanmalıdır.

Ayrıca öğretmenlerin, standart değerler içerisinde yer almayan “öğrencide bilgiyi davranışa dönüştürme”, “bütün imkanların sağlandığı okul ortamı” gibi kavramlara da yer verdikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının da bu kavramları kaliteli eğitimin unsurları olarak gördükleri saptanmıştır.² Hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının eğitimin bu unsurunu kaliteli eğitimden görmeleri ülkemizde yaygın olarak uygulanmakta olan davranışçı eğitim anlayışının bir göstergesi olsa gerek.

2. Öğretmenlere Göre Kaliteli Eğitimin ve Eğitimcinin Amacı

Türkçede de diğer dillerde olduğu gibi değişik sözcüklerle dile aktarılan “amaç” kavramı Eğitim terimleri sözlüklerinde “genel olarak amaçlanan, ardından koşulan ya da ulaşılmak istenen sonuç ya da son” biçiminde açıklanmaktadır³.

Bu kavram, “bireyin bir amaca ulaşırken kendine kılavuzluk eden bir amaç bilinci, düşünenin birtakım eylemlerinin ürünü olarak tasarladığı durum” veya “amaca yönelik bir davranışın doğması, yönlendirilmesi ve sürdürülmesinde rol

¹ Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği: Madde 57/d-77 Aynı dersi okutan zümre öğretmenleri ve aynı sınıfta ders okutan öğretmenler sık sık toplanarak aralarında iş birliği yaparlar. ... Aynı dersi okutan zümre öğretmenleri aralarında sık sık toplanarak müfredat programlarının ve derslerin birbirine paralel olarak yürütülmesi; ders aletlerinden, laboratuvar ve işliklerden, çevreden yararlanma işlerinin programlaştırılması; öğrenci ödevleri ve ders yoklama işleri üzerinde anlaşma yapılması; derslerde bakanlıkça vcrilmiş yönergeler gereğince izlenecek öğretim metotları gibi konular üzerinde görüşler ve varacakları kararları müdürün onayından geçtikten sonra uygularlar. Aynı sınıfta ders okutan öğretmenler, ara sıra toplanarak sınıf öğrencilerinin çalışma ve eğitim durumları üzerinde görüşerek gerekli tedbirleri alır ve uygularlar (Soysal, 1999:509).

² Bastürk- Yücel, Aynı Eser

³ R. Öncül, Eğitim Terimleri Sözlüğü, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 2000, s.41

oyunayan bir ara değişken, amacı çekici yapan öznel durum. Bir şey yapmayı “önceden isteyip düşünme, kurma” olarak da değerlendirilmektedir.¹

Amaç sözcüğü hem dilimizde hem de yabancı dillerde birbiri yerine kullanılabilir. Birden çok ve sınırları karışan terimlerle karşılanmaktadır. Bu tanımlara bakılırsa bazılarının nesnel sonuca ağırlık verdiği halde bazılarının ileriye yönelik şimdiki düşünme durumunu belirttiği görülür. Bu kavram eğitim etkinliği ile ilişkilendirildiğinde ise hem nesnel sonucun hem de ileriye yönelik şimdiki düşünme durumunun belirlenmesi bakımından son derece önemli olduğu söylenebilir. Bir etkinliğin beklentileri karşılayacak biçimde planlanabilmesi için önce beklentilerin belirlenmesi, yakından uzağa doğru sıralanması gerekmektedir. Ancak bu saptama yapıldıktan sonra doğru planlama yapılabilir.

Eğitim ile ilgili tüm olay ya da etkinliklerin belli amaçları vardır. Bunları hem kendi yaşadığımız deneyimlerimizden hem de düşünürlerin ön görüşlerinden çıkarırız. Toplumun gelenek ve göreneklere de amaçların belirlenmesinde önemli rol oynar. Çok değişik kaynaklı (bireysel, toplumsal, felsefi gibi) ve kapsamlı (yakın, uzak, geçici, sürekli, öznel ya da nesnel gibi) olan bu amaçların bir bölümü tasarlanır, bir bölümü ise etkinliğin doğal sonucu olarak ortaya çıkar. Eğitim etkinliğinin bilimsel kuram ve yöntemlere dayandırılması yani eğitimin bilimselleşmesi sonucu amaçlar da daha nesnel ve gerçekçi bir nitelik kazanmıştır.

Bu açıklamalardan şu sonuç çıkarılabilir: Çağdaş bir eğitim etkinliği çağdaş amaçlar gerektirmektedir. Kaliteli bir eğitimin ilk koşulu iyi belirlenmiş amaçlardır. Eğitim etkinliğinde hizmet veren ve hizmet alan bütün kesimlerin öncelikle toplumsal veya bireysel düzeyde belirlenmiş amaçları paylaşmaları ve gerçekleştirecekleri her etkinlik için uzak ve yakın amaçlar belirlemeleri dahası, bu amaçları değişen koşullara göre sürekli gözden geçirmeleri önemlidir.

Eğitimin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından saptanmış olan Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ile birlikte hizmet verdikleri kurumların bulunduğu sosyal ve kültürel koşullara uygun özel amaçlar belirlemeleri önem kazanmaktadır.

Yapılan çalışmadan elde edilen veriler öğretmenlerin Özden’in belirttiği genel amaçları özümlediklerini, buna karşın kurumlarına özgü özel amaçlar belirlemediklerini göstermektedir.

¹ R. Öncül, Aynı Eser, s. 41

Eğitimde Yeni Yönelimler ve Öğretmenlerin Kaliteli Eğitimden Beklentileri

Çağdaş eğitimde kaliteli eğitimin amaçlarını gösteren değerler	Öğretmenlerin ifade ettikleri değerler
1. Evrensel düşünebilme yetisine sahip bireyler yetiştirmek	Türk milletini çağdaş uygarlığın bir ortağı yapmak
2. Girişimci ve inisiyatif sahibi bireyler yetiştirmek	Değişime ve gelişmelere ayak uydurabilecek bireyler yetiştirmek
3. Rekabet gücü yüksek bireyler yetiştirmek	-
4. Bilgi toplumunun insanını yetiştirmek	Bilgi toplumunun oluşmasına katkıda bulunmak
5. Düşündüklerini açık, inandırıcı ve etkili bir şekilde anlatan bireyler yetiştirmek	-
6. Bilgili bir tanışıklığı olan, eleştirel ve analitik düşünen bireyler yetiştirmek	Düşünen, sorgulayan, üreten ve araştıran bireyler yetiştirmek
7. Ahlâk konusunda bilinçli seçimler yapma imkânı veren bilgiye sahip bireyler yetiştirmek	Hoşgörülü, merhametli, sevgi ve saygı gösteren bireyler yetiştirmek
8. En az bir alanda uzmanlaşmış olmak	-
	Bireyleri meslek sahibi yapmak
	Topluma yararlı bireyler yetiştirmek
	Teknoloji kullanan bireyler yetiştirmek
	Öğrenci merkezli eğitim yapmak

Tabloda da görüldüğü gibi öğretmenlerin belirttikleri eğitimin genel amaçları ile Özden'in¹ ortaya koyduğu standart değerlerdeki eğitimin amaçları büyük oranda örtüşmektedir. Öğretmenlerin standart değerler arasında yer alan kavramlarla uyuşan önem sırasına göre "değişime ve gelişime ayak uyduracak bireyler yetiştirmek", "düşünen sorgulayan ve araştıran bireyler yetiştirmek", "Türk Milletini çağdaş uygarlığın bir ortağı yapmak", "hoşgörülü, merhametli, sevgi ve saygı duyan bireyler yetiştirmek" gibi kavramları eğitimin genel amaçları olarak görmeleri kaliteli eğitimde yükselen değerleri içselleştirdiklerini göstermektedir.

Bununla birlikte öğretmenlerin standart değerler içerisinde yer almayan ancak kaliteli eğitimin amaçları olarak gösterdikleri "bireyleri meslek sahibi yapmak", "teknoloji kullanan bireyler yetiştirmek", "öğrenci merkezli eğitim yapmak" gibi kavramlar da bulunmaktadır. Bu kavramlara daha yakından bakıldığında bunların kaliteli eğitimin amacı değil aracı olduğu görülecektir. Sözelimi "teknoloji kullanan bireyler yetiştirmek" demek, eğitimin teknolojik araçların kullanılmasına odaklanması anlamına gelmektedir. Oysaki teknolojik araçlardan örneğin bilgisayar kullanımını öğrenmek bilgiye ulaşmanın bir aracıdır.

¹ Yüksel Özden, Aynı Eser

Yani öğrenmeyi öğrenme de kullanılabilir ve kişinin kendisini yetiştirmesine olanak tanıyan bir araçtır. Aynı şekilde “bireyleri meslek sahibi yapmak” da eğitimin amaçlarından değildir. Çünkü günümüzde insanların yaşamları boyunca en az iki veya üç meslekte çalıştıkları görülmektedir. Bu da bireyin bilgi, beceri ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanabilmesine bağlıdır.

3. Öğretmenlere Göre Kaliteli Eğitim ve Eğitimci Nasıl Olmalıdır?

3.1. Kaliteli Eğitim Nasıl Olmalıdır?

Çağdaş eğitimde kaliteli eğitimin nasıl olması gerektiğini gösteren değerler	Öğretmenlerin ifade ettikleri değerler
1-Eğitimde bilimsel bilgi mutlak olmamalıdır.	-
2-Bilgi, yeni bilgiler üretmek için olmalıdır.	-
3-Eğitim nesnel gerçekliğe değil öznel gerçekliğe dayanmalıdır.	-
4-Eğitim müfredat merkezli değil birey merkezli olmalıdır.	Öğrenci merkezli eğitim
5-Eğitim potansiyellerin en yüksek düzeyde kullanımına yönelik olmalıdır.	-
6-Eğitimde öğretme değil öğrenme olmalıdır.	-
7-Eğitim sorulara yanıt veren değil soru sorabilme yeteneğini geliştirici olmalıdır	-
8-Eğitimde disiplinler arası anlayışa öncelik verilmelidir.	-
	Fiziki bakımdan yeterli ortamda gerçekleşen eğitim
	Ülke ve çevre şartlarına uygunluk

Tabloda da görüldüğü gibi öğretmenler kaliteli eğitim nasıl olmalıdır sorusuna Özden'in¹ oluşturduğu standart değerlerle örtüşebilecek yanıtlar vermemişlerdir. Kaliteli eğitim ile ilgili bildirdikleri tek görüş “öğrenci merkezli eğitim” kavramı olup bu da standart değerlerde yer alan “eğitim müfredat merkezli değil, birey merkezli olmalıdır” kavramıyla örtüşürülebilir. Ancak içerik analizinden ve öğretmenlerle yapılan yüz yüze görüşmelerden bu kavramların birbiriyle tam olarak örtüşerek kullanılmadığı yukarıda belirtilmektedir.

Öğretmenlerin “kaliteli eğitim nasıl olmalıdır?” sorusuna yanıt vermemeleri, eğitim konusunda bir strateji geliştirmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Daha doğrusu öğretmenlerin çalıştıkları kurumlarda kurum vizyonunun oluşturulmamasına ve kurum çalışanları tarafından paylaşılmamasına bağlanabilir.

¹ Yüksel Özden Aynı Eser

Eğitimde Yeni Yönelimler ve Öğretmenlerin Kaliteli Eğitimden Beklentileri

Buna karşın öğretmenlerin standart değerler arasında yer almayan ancak “ülke ve çevre şartlarına uygunluk” değerini dile getirmiş olmaları eğitimin genel niteliğini doğru biçimde algılandıklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bilindiği gibi eğitim, araçları ve yöntemleri bakımından evrenseldir. Ancak amaçları ve uygulama süreci bakımından ulusaldır. Ulusal kültürün yönlendiriciliği devletin ve ulusun gereksinimleri ve beklentileri bireyin gereksinimleri ile birlikte eğitimi yönlendiren değerlerdir. Bu nedenle eğitim sürecinin başarısı eğitimi alan toplumu oluşturan bireylerin bireysel ihtiyaçları ve psikolojileri kadar içinde buldukları sosyal ve ekonomik yapıya, toplumsal psikolojiye ve kültürel kimliğe bağlıdır. Aynı zamanda bireysel farklılıkları göz ardı etmeden ulusal bilinci geliştirmek, çağdaş eğitimin amaçları arasındadır. Öğretmenlerin bunu vurgulamış olmaları olumlu bir değer olarak algılanmalıdır.

3.2. Kaliteli Eğitimci Nasıl Olmalıdır?

Çağdaş eğitimde kaliteli eğitimcinin nasıl olması gerektiğini gösteren değerler	Öğretmenlerin ifade ettikleri değerler
Eğitimci, bilgi paylaşımını sağlamalıdır	-
Eğitimci tetikleyici rol oynamalıdır.	-
Eğitimci yol arkadaşı olmalıdır.	-
Eğitimci mevcut anlayışların karşısında durarak toplumun bilinçsiz bir şekilde sürüklenmesini engellemelidir.	-
Eğitimci sahneye koyucu olmalı ve gündem yaratmalıdır.	-
Eğitimci yeniliklere uyum sağlayıcı olmalıdır.	-

Kaliteli eğitimci ile ilgili Özden’in savunduğu standart değerlere uygun olarak öğretmenlerin hiç görüş bildirmemeleri de çalıştıkları kurumun stratejik planının olmaması şeklinde yorumlanabilir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi öğretmenler kaliteli eğitimci nasıl olmalıdır sorusuna herhangi bir yanıt vermemişlerdir. Buna karşın kaliteli eğitimin yaratıcısı ve sürdürücüsü insandır, yani öğretmendir. Öğretmenin kendini sorgulaması, öğrenci gereksinim ve ilgilerine göre eğitimin yeniden yapılandırılması konusunda düşünmesi gerekmektedir. Hem eğitim hem de insan her ikisi de çok boyutlu son derece karmaşık iki olgudur. Bunların üzerinde düşünmek öğretmenin öncelikli görevleri arasında bulunmaktadır; “Herkes en az bir alanda zekidir”, “herkesin koşullanmama hakkı vardır”, “herkesin istediğini öğrenme hakkı vardır” paradigması içerisinde öğretmen, tabloda belirtilen

ve standart değerler içerisinde yer alan “bilgi paylaşımı”, “tetikleyici rol oynama”, “yol arkadaşı olma”, “yeniliklere uyum sağlama” ve “sahneye koyucu olma” gibi özelliklere sahip olmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Bilindiği gibi kalite, sistemin bütün unsurlarını geliştirmek, iyileştirmek ile gerçekleştirilebilir. Örneğin “zaman kullanımının organizasyonunu yapmadan, öğretmenlerin çalışma koşullarına değinmeden öğretme yöntemlerini değiştirmek hiçbir şey kazandırmayacaktır”¹. Öğretmenin bu bütünün bir parçası olma duygusunu kazanmış olması kalitenin gerçekleşmesi için önemlidir.

Bu çalışmada, öğretmenlerin eğitim konusunda bazı çağdaş yaklaşımlara sahip olmakla birlikte bir sistem anlayışı oluşturamadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sistem anlayışının oluşturulması ve eğitime çağdaş niteliklerin kazandırılması için:

1. Eğitimin önemi ilgili kurumlar tarafından algılanmalı, benimsenmeli ve içselleştirilmelidir.
2. Eğitimde kalitenin yükseltilmesi için çalışanlarının ön görü sahibi olmaları ve geleceği kurgulamayı bir problem olarak benimsemeleri gerekmektedir.
3. Eğitimin genel amaçlarının yanı sıra kurumların kendilerine özgü özel amaçlar oluşturmaları ve bu özel amaçların oluşturulmasında bütün çalışanların katılımcı ve paylaşımcı olması gerekmektedir.
4. Kurumların özel amaçlarını oluştururken kurum sorumlularının liderlik becerisine sahip kişilerden oluşması sağlanmalıdır.
5. Eğitim kurumlarında çalışanların sadece deneyimlerden hareketle eğitim etkinliğini sürdürmeleri yeterli değildir. Bu nedenle kendilerini geliştirmek, sorgulamak ve rolünün ne olduğunun farkında olabilmesi için inceleme ve araştırma konularını teorik olarak da izlemesi önemlidir.
6. Eğitimcilerin bilimsel okur-yazarlık özelliğini kazanmış olmaları gerekmektedir.

¹ Giordan, A. 1998, Apprendre, Débats. Paris: Belin, s. 225

Eğitimde Yeni Yönelimler ve Öğretmenlerin Kaliteli Eğitimden Beklentileri

7. Eğitimciler eğitimin bütün aşamalarında karşılaştıkları sorunlara çözüm üretme konumunda ve sorumluluğunda olduklarının bilincinde olmalıdırlar.

Bu nitelikte eğitimcilerin yetişmesi büyük ölçüde, eğitim fakültelerinin görev ve sorumluluğunu eksiksiz olarak yerine getirmesi dolayısıyla öğretmen adaylarının bu niteliklerle donatılmasına bağlıdır. Eğitim yöneticilerinin de öğretmenliğin “bir ihtisas mesleği” olduğu gerçeği doğrultusunda hareket etmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Alıcıgüzel, İzzettin. Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 2001

Atanur Baskan, G. Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmen Yetiştirmede Yeniden Yapılanma, Ankara: MEB Yayınları, 2001

Balci, Ali. Etkili Okul Okul Geliştirme Kuram Uygulama ve Araştırma, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002

Baştürk, M., ve Yücel, F. “Eğitimde Yeni Yönelimler ve Öğretmen Adaylarının Kaliteli Eğitimden Beklentileri”. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi, 15-16 Ekim 2003, Belek / Antalya, 2003

Boydak, Alp. Öğrenme Stilleri, İstanbul: Beyaz Yayınları, 2001

Ensari, H. 21.Yüzyıl Okulları İçin Toplam Kalite Yönetimi, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2000

Maxwell, John C. (Çev: Şener, İbrahim), Liderlik Nitelikleri, İstanbul, Beyaz Yayınları, 1999

Giordan, A. Apprendre, Débats, Paris: Belin, 1998

Glasser, William. (Çev: Kaplan, Ulaş), Okulda Kaliteli Eğitim, İstanbul, Beyaz Yayınları, 1999

Oğuz, O. ve Diğerleri, 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi, İstanbul: Sedar Eğitim Araştırma Yayıncılık, 2001

Öncül, R. Eğitim Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 2000

Özdemir, Servet; Yalın, Halil İbrahim; Sezgin, Ferudun. Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara, Nobel Yayınları, 2004

Özden, Y. Eğitimde Yeni Değerler, Ankara, Pegem A Yayınları, 2000

*Sadık TÜRKOĞLU - Ebubekir BOZAVLI - Fatma YÜCEL - Muhsine BÖREKÇİ
Mehmet BAŞTÜRK*

Parlak, Kemalettin. Çağımızın Gözde Meslekleri ve Yüksek Öğretim Programları, İstanbul, Beyaz Yayınları, 2002

Soysal, M. O. Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe Öğretmeninin El Kitabı, İstanbul: Millî Eğitim bakanlığı Yayınları, 1999

Titiz, M. Tınaz. Okulda Yeni Eğitim, İstanbul, Beyaz Yayınları, 2000

Yıldırım, Ali; Şimşek, Hasan. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000